

Славко Ж. СТАНОЈЧИЋ*
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 16. 12. 2021.
Прихваћен: 2. 3. 2022.

ГРАМАТИЧКО И КОНТАКТНО ПОТИРАЊЕ АМБИГВИТЕТА ОСНОВНЕ ДИСКУРСНЕ ЈЕДИНИЦЕ**

Рад је резултат ауторове анализе примера основне дискурсне јединице у два језика усмерене на могућност формирања модела постављања проблема, потирања и евалуације текста коју врши читалац датог текста. Рад је делом у сфери прагматике са усмерењем на генерализацију са елементима теоријског приступа. Аутор то чини на једном примеру оригиналног енглеског текста поредећи га са српским преводом. Ауторов фокус је на решавању амбигвитета основне дискурсне јединице, и тумачи зависност датог дискурса/текста са три од четири нивоа у читаочевој аперцепцији информације: (а) на првој вишој од основне, јединици дискурса – на најближем ширем вербалном контексту; (б) на социјалном елементу – на једнаком учешћу писца и читаоца у датој језичко-друштвеној заједници (у њиховом реалном времену) и (в) на психолошком елементу – на језичко-друштвеној компетенцији учесника у емитовању одн. разумевању порука које садржи дискурс/текст. Четврти ниво (г) когнитивни елемент, по аутору, по себи је садржан у свакој од ове три области. Рад је базиран на ауторовој прагматичкој синтези теоријских ставова текстлингвистике, социолингвистике и психолингвистике.

Кључне речи: дискурс/текст, јединица, енглески, српски, схватање/разумевање, амбигвитет, неутрализација, дискурс књижевности, комуникацијски језик, језичко-друштвена компетенција.

1. Подразумевамо да је појам „говорна ситуација” детаљније прецизиран дефиницијама В. Половине. Она у тај општи појам уводи и прецизан појам ситуације, за који се оправдано може употребити термин *омеђени дискурс/омеђени текст*. Тај текст се може налазити и у врло широком контексту већих целина дискурса/текста (нпр. у контексту неког поглавља,

*slstanojic@gmail.com

** Рад је у оквиру пројекта 178014 „Динамичка структура савременог српског језика”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

које се опет налази у контексту још већих целина, на пример романа или у контексту каквог другог контекста у било којој области саопштавања – у информисању, политици, привредној публицистици, студијама и, уопште – у комуникацији из свих области наше активности у друштву (в. Половина 1999: 125–134).

Управо тако дефинисан, *омеђени дискурс* примарно је основан на два битна фактора његове кохеренције; то су:

- (а) лексема као значењска (семантичка) основа датог (говореног/писаног) дискурса/текста – језгро, које је и први елемент који држи око себе целу структуру основне јединице дискурса, тако да је, заправо, текст најтачније „схватити као семантичку јединицу, схватити га не као јединицу форме (облика) него као – јединицу значења” (Халидеј/Хасан 1976 sc. 2.1);
- (б) морфосинтаксички систем са својим средствима: упућивачким лексемама, партикулама, облицима речи, облицима реченица и другим јединицама морфосинтаксичког система.

Многи истраживачи – доносиоци и кондензовани преглед средстава која обезбеђују кохерентност дискурса/текста са когнитивистичког аспекта – прихватају дефиницију Халидеја и Хасанове (1976). По њој, кохерентан је „онај текст који испуњава два услова: један је да дати текст мора бити потпуно усклађен са контекстом у којем је створен, други је да текст мора имати кохезију, што значи да сви његови делови морају бити повезани кохезионим средствима” (Халидеј/Хасан 1976: 21–28, 52). Они налазе да су овим, заправо – „Халидеј и Хасанова означили” [...] „формалне ознаке које остварују кохеренцију” (Ванг/Гуо 2014: 461).

Са аспекта циљности, сваки дискурс је *комуникација* (као реализација друштвене потребе говорника/писца да о нечему обавести саговорника/читаоца). У анализи, комуникација се неизбежно уводи у основну дискурсну јединицу. Текстлингвистика је одређује као објективизиран услов *омеђеног дискурса/текста*¹ – *тематске јединице*, или *ситуационе јединице*, како се у текстлингвистичкој литератури још називају.

Уопштеном (школском) формулом речено: омеђени текст базиран је на два основна кохезиона чиниоца – на *значењу* и, једновремено, на *морфосинтаксичким облицима* који, заједно са значењем, обезбеђују кохезију дискурса/текста.² Тај однос сигурно је и у домену проучавања које припада, и *граматичком систему* (било ког) језика, и *значењским системима*, али и системима *психолошког статуса* говорника (његове компетенције у прави-

¹ Овај појам са термином и који га покрива прихваћен је у нашој текстлингвистици – као једна од *основних јединица* свакога текста у класификовању, посебно зато што је реч о граматичкој структури која је језгро омеђеног дискурса.

² „Проучавање текстова постало је одређујућа црта лингвистичке гране која се (нарочито у Европи) разуме под термином *текстлингвистика*, и у којој „текст” има централни теоријски статус. Текстови се сматрају језичким јединицама које имају одредљиву комуникативну функцију, која се карактерише принципима као што су кохезија, кохеренција и информативност” (Кристал 2008: 481–482 – превод Сл. Ст.).

лима односа са друштвеним нормама). У томе контексту, веза са лингвистиком, когнитивном лингвистиком, психолингвистиком и социолингвистиком у томе је што су њихове формуле (као модели истраживања) – један од инструмената који *текстлингвистика* обједињује у својим анализама.³

И може се нагласити да се они одавно укључују у инструментариј текстлингвистике (в.: Половина 1999: 129).

2. И лексема (носилац значења) и морфосинтаксички систем (упућивачке лексеме, партикуле, облици речи и реченица) увек се виде као присуство говорникове и саговорникове језичке компетенције и психолошко-семантичке способности (потенцијала). Тај потенцијал, природно, утолико је већи уколико су говорник и саговорник више присутни у свим цивилизацијским и културним токовима њихове језичке и друштвене заједнице. И то да су у томе приближно, ако не и потпуно, једнаких потенцијала.

Примењено на ову анализу, може се закључити да се те способности остварују (а) као валенца⁴ према дискурсу/тексту друге, више јединице у класификацији текста и (б) као валенца према социјалном окружењу и говорника/писца, и саговорника/читаоца. Јер за „статус *текста* (у науци о језику) кључни су појмови надреченичности, кохерентности и целовитости, као и остваривање ситуационо-референцијалног контекста” (Половина 1999: 97, 134), при чему ово последње значи да се текст мора односити (= „реферисати”, „бити референтан”) на неку конкретну ситуацију.

3. Зависно од ситуације из које проистиче, говорени или писани, сваки дискурс/текст садржаће могућност везивања више (па и многих) исказа у схеми каква је ова чији текст ниже наводимо, узет из романа „Жене” Чарлса Буковског⁵ у преводу Флавија Ригоната.

Углавном, структуре исте спољашње форме коју налазимо у српском могу се видети и у енглеском оригиналу. Али – ипак, у унутрашњој структури и са специфичним цртама. То је разлог што смо примере дискурса узели из енглеског оригинала, који и наводимо у *Изворима примера*.

³“Linguistic analysis is descriptive in nature, whereas intertextual analysis is more interpretative. Linguistic features of text provide evidence which can be used in intertextual analysis, and intertextual analysis is a particular sort of interpretation which locates the text in relation to social repertoires of discourse practices, i.e. orders of discourse” (Ферклаф 1995: 61).

⁴Нема разлога не видети потпуну аналогију са дефиницијом појма *валенца* када се, рецимо у хемији, дефинише способност електрона атома да ступају у заједницу са атомом истог елемента, односно са атомом неког другог елемента (производећи молекуле разних материја). У великој мери, у лингвистици аналoшка веза феномена о којем пишемо са овом (хемијском) формулом сасвим је основана.

⁵Čarls Bukovski, *Žene*, Prosveta, Beograd, 1983.

<p>(a)</p> <p>... Nisam mogao da shvatim Mekintoševu paniku oko čitave procedure. „Ljudi moji“, reče on, „Prođosmo!“ Vankuver nije bio daleko. <i>Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. Lepo je izgledao. Nalazio se iznad samog jezera. ....</i></p> <p>.....(-0).....</p> <p>-0-</p> <p>Гл. 93 (стр. 238–239)</p>	<p>(б)</p> <p>... Nisam mogao da shvatim Mekintoševu paniku oko čitave procedure. „Ljudi moji“, reče on, „Prođosmo!“ Vankuver nije bio daleko. <i>Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. Lepo je izgledao. Nalazio se iznad samog jezera. Uzeli smo ključ i popeli se. Bila je to prijatna soba. ....</i></p> <p>Uzeli smo ključ i popeli se. Bila je to prijatna soba..</p> <p>Гл. 93 (стр. 238–239)</p>		
<p style="text-align: center;">▲ ▲</p> <p>↙ ↘</p> <p>=====</p> <table border="1"> <tr> <td data-bbox="228 615 627 833"> <p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water.</p> <p>Chptr. 93</p> </td> <td data-bbox="632 615 1021 833"> <p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water. We got the key and went up. It was a pleasant room with a refrigerator and thanks to some good soul the refrigerator had beer in it.</p> <p>Chptr. 93</p> </td> </tr> </table> <p>↖ ==▲== ↗</p>		<p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water.</p> <p>Chptr. 93</p>	<p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water. We got the key and went up. It was a pleasant room with a refrigerator and thanks to some good soul the refrigerator had beer in it.</p> <p>Chptr. 93</p>
<p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water.</p> <p>Chptr. 93</p>	<p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water. We got the key and went up. It was a pleasant room with a refrigerator and thanks to some good soul the refrigerator had beer in it.</p> <p>Chptr. 93</p>		
<p style="text-align: center;">▲</p> <p>↖ ==▲== ↗</p> <p>I couldn't understand McIntosh's panic over the whole procedure. "Man," he said, "we got through!" Vancouver wasn't far. McIntosh pulled up in front of the hotel. It looked good. It was right on the water. We got the key and went up. It was a pleasant room with a refrigerator and thanks to some good soul the refrigerator had beer in it.</p> <p>Chptr. 93</p>			

Језгро ова два у схеми опонирана примерка чини текст *Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. Lepo je izgledao. Nalazio se iznad samog jezera*. У енглеском оригиналу, већ у првој перцепцији, нема амбигвалне ситуације јер се та ситуација неутралише са *it*, [којом се упућује и на ствари⁶]. У овом омеђеном тексту упућује на *хотел*, који је „изгледао лепо” и налазио се „над језером”.

Да текст у преводу на српски не би био амбигвалан, српски говорник морао је у првој реченици [*Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela.*] ¹*Lepo je izgledao.* ²*Nalazio se iznad samog jezera.* – употребити реченицу са субјектом *хотел*: *Hotel je lepo izgledao. Nalazio se iznad samog jezera.* У другој није морао јер – место у датом омеђеном дискурсу/тексту (тј. непосредна

⁶ С тим што је познато, наравно, да су именске заменице (личне и посесивне) кад је реч о именицама са значењем бродова, авиона, као и индивидуализованих грађевина и сл. – личне и придевске заменице 3. л. ж. р. *she / her*. И већ у истом тексту употреба заменице *it*: *she* нам доказује везивање *she* (нпр.: they ... quiet will settle in around this grand Flatiron Building with a purpose. *She* still lords it over Madison Square... with *her* solitary, peculiar silhouette and her fussy stone face” (Caleb Carr, *The Angel of Darkness*, Ballantine Books – The Random House Publishing Group, 1997, New York, pp. 1–2). Уколико није реч о индивидуализованој грађевини, биће употребљена упућивачка заменица *it* (“The Metropolitan Life Tower across the park may be taller, but *it* doesn't have near the style or presence” – исто, стр. 2). Да ли је појам конкретне грађевине *индивидуализован* – показује шири дискурс/текст, од јединице „омеђени дискурс” до поглавља датог ширег текста. Овде – то је наратор који се реализује у облику 1. л. јд. – лик у роману.

близина првој) обезбеђује схватање значења без амбигвитета. А то је такође – једно од средстава семантичке регулације јасности текста (неутрализације амбигвитета).

Наиме, појам (а то је *Мекинтош*) означен је именицом која се налази у субјекатској синтагми. Реченица: *Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. [Mekintoš]*je lepo izgledao. [Mekintoš]*se nalazio iznad samog jezera* – могао је „лепо изгледати”, као што се могао и налазити „изнад самог језера”, што наводимо ниже у датој опозицији текста (1) и текста (2).

У ствари, код читаоца српског текста, (замишљени) електронски инструмент може измерити време (од стотог, хиљадитог или милионитог дела секунде) у којем је тај читалац перципирао овај *исказ-језгро* из дискурса/ текста. Тај текст у српском преводу читалац је – *перципирао* у тренутку када га је уочио први пут. И било би логично тврдити да би, сада, и читаочева *аперцепција* нужно била обележена амбигвитетом.⁷

Тај читалац схватиће да следеће две дискурсне јединице (засноване на једном семантичком језгру), заправо, могу имати два значења:

= (1) // *Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. // Mekintoš je lepo izgledao. Mekintoš nalazio se iznad samog jezera.*

= (2) // *Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. // Hotel je lepo izgledao. Hotel nalazio se iznad samog jezera.*

У оригиналном енглеском тексту дати текст је прочитан и схваћен одмах – „интервенцијом” морфосинтаксичког средства, грамаичком формом заменице *it*, као неутрума 3. лица једине по именичко-заменичком роду (*неживо* : *живо*; енгл. *inanimate* : *animate*).

У конкретном тексту, преведеном на српски, тешко би било замислити употребу заменице 3. лица јд. м. р. *он*⁸ која би упућивала на појам „хотел” у реченици [//*Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela. //] *Он je lepo izgledao. *Он se nalazio iznad samog jezera. Кад би се те (претпостављене) реченице употребиле за омеђени дискурс/текст, биле би неграмаичне иако су по сопственој структури грамаичне. И писац (овде преводилац) тешко би се одлучио за њих. А не би се одлучио ни за њихов облик са именичким субјектом који би се понављао: [//*Mekintoš je zaustavio kola ispred hotela.//] *Hotel je lepo izgledao. *Hotel se nalazio iznad samog jezera.**

У првом случају разлог би био неграмаичност, у другом то би било из стилских разлога. Писац/преводилац то носи у свом *језичком осећању*, речено термилошком синтагмом коју је („традиционалиста”) А. Белић имао за појам за који се данас употребљавају термини – *језичка компетенција* и *језичко-друштвена компетенција*.

⁷“An expression is ambiguous if it has two or more distinct denotations – that is, if it is associated with more than one region of the meaning space. The most obvious instances of ambiguity involve expressions with (at least) two denotations that are disjoint from one another.” – каже се у расправи *The Puzzle of Ambiguity* Т. Васова и др. (в. Васов et al 2013.)

⁸Овде – српски пандан енглеском *it*.

4. То је логичан след процеса за који се даје (школска) дефиниција по којој је амбигвитет „семантичко својство”, па је неки „језички исказ... амбигвалан ако има два или више различитих значења, тј. ако асоцира више од једне области значењског простора који тај исказ обухвата”. Дата дефиниција се даље разрађује и истиче да су „најочигледнији случајеви амбигвитета они који захватају језичке изразе са (најмање) два значења која су одвојена једно од другог”. Аутори ове дефиниције узимају као „стандардни пример /лексема/” енгл. лексему *bank*, ... „која може /означити речну обалу, или финансијску институцију”, као и пример... „*long*, који као придев означава уздужну димензију, али као глагол *long*– приближно је синониман”... /са лексемом/... „*yearn*”.⁹

5. Пре двадесетак година, Даглас Вајпонд и Расел Хант посветили су своја (лабораторијска) истраживања евалуативног процеса у читаочевој *аперцепцији* литерарних текстова. Ова студија износи закључке изведене из података који су добијени читањем статистичких формула, произашлих из анкете већег броја читалаца *никакве, мање или највеће упућености* у тему текстова (узетих из књижевних дела).¹⁰ Нема сметње у томе да се неки од добијених резултата примени и на текстовима тзв. обичне, свакодневне језичке комуникације, која је, како је горе наглашено – и у многим другим сегментима дате заједнице, а не само у сегментима књижевне активности. У своме закључку рада *Literary Processing and Response as Transaction: Evidence for the Contribution of Readers, Texts, and Situations*¹¹ – ови аутори констатују да је „јасно да основни теоријски став упућује на то да ће овде представљено читање као *размена између читаоца, текста и ситуације* – наставити да буде продуктивна замисао.” – „То је због тога”, настављају ови аутори – „не само што нас снажно подсећа на то да проучавати текст одвојен од читаоца и ситуације или проучавати читаоце без узимања у обзир текстова и ситуација – значи само део читања [као процеса – прим. Сл. Ст]. Није онда случајно да нам ова идеја помаже да направимо мост између замисли теоретичара књижевности и замисли психолога о искуству читаоца у књижевности. За сада,

⁹ Ambiguity is a semantic property... “An expression is ambiguous if it has two or more distinct denotations – that is, if it is associated with more than one region of the meaning space. The most obvious instances of ambiguity involve expressions with (at least) two denotations that are disjoint from one another. A standard example is *bank*, which can denote the *rim* of a river or a financial institution; another example is *long*, which as an adjective denotes size along one dimension but as a verb is roughly synonymous with *yearn*” в. фусноту 10 у т. 5 [Adrian Furnham, Joseph Marks, *Tolerance of Ambiguity: A Review of the Recent Literature*, Psychology 2013. Vol. 4, No. 9, 717–728 Published Online September 2013 in SciRes [http://www.scirp.org/journal/psych; http://dx.doi.org/10.4236/psych.2013.49102 – преузето 21. 06. 2018 – превод Сл. Ст.]

¹⁰ Douglas Vipond i Russel A. Hunt, *Discourse, context and cognition*, Literary Processing and Response as Transaction: Evidence for the Contribution of Readers, Texts, and Situations Comprehension of Literary Discourse: Results and Problems of Interdisciplinary Approaches, ed. Dietrich Meutsch and Reinhold Viehoff., 1988, pp. 55–174, Berlin [https://www.google.rs/search?q=Douglas+Vipond+i+Russel+A%2C+Hunt%2C+Discourse%2C –преузето 22. 06. 2018]

¹¹ *Comprehension of Literary Discourse: Results and Problems of Interdisciplinary Approaches*, ed. Dietrich Meutsch and Reinhold Viehoff. Berlin: DeGruyter, 1988. pp. 155–174.

то подсећа на мост, којим може да се саобраћа у оба смера – и теоријском и емпиријском¹² [превео Сл. Ст.].

Методолошки, закључак је изведен из низа математичко-статистичких читања резултата анкетања већег броја квалификованих и мање квалификованих читалаца литерарног дела. Та читања су несумњива основа и самом уопштавању резултата које закључак доноси и када се примени у истраживању свакодневне језичке комуникације (у свим сегментима једног друштва).

Мислимо да у овај модел основних правила која уређују однос дискурса и друштвене и психолошке сфере (*когнитивна сфера* је имплицирана константа) можемо ставити и дискурс (па тиме и научну област дискурс-анализе). Тако ће схватање и разумевање горе дате две информације о истој чињеници, чињеници која се налази у *реалном времену* писца/читаоца – зависити од професионалног или лаичког знања у датом, економском, пољу конкретне друштвене ситуације у којој живе и стручњак, и лаик. Из ове несумњиве чињенице, и прагматички утврђене бројним експерименталним подацима, и њиховим уопштавањем – постављени проблем води поставци правила да су *контактна средства прецизирања граница/кохерентности* основне дискурсне јединице (према вишој, широј јединици) универзалнија од *граматичких средстава*, којима сваки језик располаже, али који се јављају у ограниченом броју због специфичности морфосинтаксичке структуре датог језика.

Колокабилност (потенцијал везе једне лексеме са другом) – такође је међу битним факторима који остварују кохезију свакога дискурса/текста. Тако да и резултате до којих долазе лингвисти истражујући ову особину лексеме треба сигурно посматрати у најтешњој вези са семантичким носиоцима кохезије једног текста.¹³ То даје прецизну слику система (структуре) тих исказаних/написаних дискурсних јединица од основне јединице до највише јединице – до целокупног дискурса.

Са своје стране, она је битан елеменат у приказивању *система колокација* у датоме дискурсу. Зато свако такво поље обично располаже речником зависним од предмета расправе (комуникације), а лексичке јединице тога (датог) поља могу се, природно, наћи и у другим (многим) пољима и са различитим значењем, и у различитим лексичко-граматичким колокацијама.

¹² Ibidem, 169–171.

¹³ “The notion of collocation shifts the emphasis from the single word to pairs of words as integrated chunks of meaning, and collocation has become an uncontroversial element in a good deal of language description” [...] ... “Corpora reveal that much of our lexical output consists of multi-word units; language occurs in ready-made chunks to a far greater extent than could ever be accommodated by a theory of language insistent upon the primacy of syntax... different senses of a word will characteristically be realized in different structural configurations. This extends the original notion of collocation to encompass longer strings of words and includes their preferred grammatical configurations or colligations” (Мекарти 2006: 8–9).

Извори примера

- Биће повишица и за пензионере с најнижим примањима*, Аутор: Аница Телесковић ЕКОНОМИЈА 15.06.2018. у 22:00, Субота, 16.06.2018. <http://www.politika.rs>
- Čarls Bukovski, *Žene* (prevod sa engleskog: Flavio Rigonat), Prosveta, Beograd, 1983.
- Charles Bukowski, *Women*, 1978 [<https://www.pinterest.com/pin/50897719535-6981230/>]

ЛИТЕРАТУРА

- Бауер/Сирило 1985:** Gordon H. Bower and Randolph K. Cirilo, *Cognitive Psychology and Text Processing*, in: Handbook of Discourse Analysis, Volume 1, Disciplines of Discourse, (edited by Teun A. van Dijk, General literary Studies, University of Amsterdam), Academic Press, inc. Harcourt Brace Jovanovich, Publishers London San Diego New York, 1985, pp. 71–105 [https://stanford.edu/~gbower/1985/Cog_Psy_&_Text_Proc-Cir... – преузето 21. 06. 2018]
- Ван Дајк 2006¹:** Teun A. van Dijk, *Cognitive processing of literary discourse*, Poetics Tod Vol. 1, No. 1/2, Special Issue: Literature, Interpretation, Communication (Autumn, 1979), pp. 143–159, pp. 143–159 [<https://pdfs.semanticscholar.org/.../bbaa9255646970dcd3457d...> – преузето 15. 06. 2018]
- Ван Дајк 2006²:** Teun A. van Dijk, *Discourse, context and cognition*, 159–177, Discourse Studies SAGE Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi) SAGE Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, Vol 8/1, pp. 159–177 [www.sagepublications.com – преузето 12. 06. 2018, превод Сл. Ст.]
- Вајпонд/Хант 1988:** Douglas Russel A, Hunt, *Discourse, context and cognition*, Literary Processing and Response as Transaction: Evidence for the Contribution of Readers, Texts, and Situations Comprehension of Literary Discourse: Results and Problems of Interdisciplinary Approaches, ed. Dietrich Meutsch and Reinhold Viehoff, 1988, pp. 55–174, Berlin [<https://www.google.rs/search?q=Douglas+Vipond+i+Russel+A%2C+Hunt%2C+Discourse%2C> – преузето 22. 06. 2018]
- Ванг/Гуо 2014:** Yuan Wang – Minghe Guo, *A Short Analysis of Discourse Coherence*, Journal of Language Teaching and Research, Vol. 5, No. 2, pp. 460–465, March 2014 © 2014 Academy Publisher, Manufactured in Finland [www.academypublication.com/issues/past/jltr/vol05/02/27.pdf – преузето 29.5. 2018]
- Васов et al 2013:** Th. Wasow, A. Perfors, and D. Beaver, *The Puzzle of Ambiguity*, Psychology 2013. Vol.4, No.9, Stanford University, Ca,USA , 717–728 (Published Online September 2013 in SciRes [<http://www.scirp.org/journal/psych> and <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2013.49102> Copyright – преузето 21. 06. 2018– превод Сл Ст.]

- Картер 2002:** Ronald Carter, *Vocabulary – Applied Linguistic Perspectives, Second edition*, First published 1998, by Routledge, London EC4P 4EE, 2002– This edition published in the Taylor & Francis e-Library.
- Кристал 2008:** D. Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Sixth edition, published by Blackwell Publishing Ltd. Oxford, 2008. [<https://anekawarnapendidikan.files.wordpress.com/.../a-dictionary-of-linguistics-and-pho...> – преузето 12. 07. 2018]
- Мекерти 2006:** Michael McCarthy, *Explorations in Corpus Linguistics*, Cambridge University Press 32 Avenue of the Americas, New York, ny 10013-2473, USA w_Cambridge University Press 2006. [<https://seltan.files.wordpress.com/2007/03/mccarthyinterior.pdf> – преузето 7. 07. 2018]
- Половина 1999:** V. Polovina, *Semantika i tekstlingvistika*, Beograd: Ћigoja štampa.
- Радовановић 1990:** М. Радовановић, *О парцелацији реченице*, in: *Списи из синтаксе и семантике*, Сремски Карловци – Нови Сад: Изд. књижарница З. Стојановића.
- Спаркс 2012:** J. R. Sparks, *Language/Discourse Comprehension and Understanding*, In: Seel N.M. (eds) *Encyclopedia of the Sciences of Learning*, Springer, 2012, Boston, MA 159–177, pp. 1713–1717, [https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-1-4419-1428-6_1005 [www.sesp.northwestern.edu/.../15283468484f3405c27016a.p... – преузето 5. 6. 2018]
- Станојчић 2015:** Славко Станојчић, *Теоријско-аналитички приступ уибеничком дискурсу*, Крагујевац: ФИЛУМ.
- Стевановић 1974:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (Грамаички системи и књижевнојезичка норма), II, Синтакса*, Београд: Научна књига.
- Сујен 2009:** Vicky Tzuyin Laia et al., *Comprehending conventional and novel metaphors: An ERP study*. *Brain Research*, 1284, 145–155. [<https://pdfs.semanticscholar.org/.../6108b5d98dfcee68151e91...> – преузето 21. 06. 2018.]
- Фурнам/Марк 2013:** Furnham Adrian – Marks Joseph, *Tolerance of Ambiguity: A Review of the Recent Literature; An ERP study*, *Institute of Cognitive Science*, University of Colorado, 344 UCB, Boulder CO 80309, USA, [<https://www.scrip.org> 27. 5. 2018. – преузето 18. 06. 2018]
- Ферстил 2010:** Evelyn C. Ferstl, *Neuroimaging of text comprehension: Where are we now?* *Italian Journal of Linguistics*, Vol. 22 – Issue 1 – 2010 [27. 5. 2018. – превод Сл. Ст.]
- Халидеј/Хасан 1976:** М.А.К. Halliday and R. Hasan, R., *Cohesion in English*, Longman Group Ltd, London.
- Ферклаф 1995:** Norman Fairclough, *Media Discourse*. London: Edward Arnold, 1995. Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi [<https://www.scribd.com/doc/177314177/Media-Discourse-pdf>. – преузето 12. 06. 2018]

Slavko Stanojčić

GRAMMATICAL AND CONTACT NEUTRALISATION OF BASIC DISCOURSE
UNIT'S AMBIGUITY

Summary

The paper is result of author's analysis of two basic discourse examples, on the basis of which he is discussing a possible formation of a possible model of posing the problem stemming from text marked by ambiguity. Besides, author elaborates the evaluation of such text, done by the reader of a given text. Author is doing this on an example of original English text comparing it with its Serbian translation. The paper is partly in the sphere of pragmatics, inclining to a generalization with theoretical approach elements. Author is taking English original literary work and its Serbian translation and elaborating examples of two basic texts in both languages. Author is focused on solution of basic discourse's ambiguity and interpreting the discourse's dependence of three of four levels in the reader's apperception of an information: (a) to the first, higher than the basic, discourse unit, i.e. to the nearest broader verbal context; (b) to the social element, i.e. to the equal writer's/reader's participation in a given linguistic-social community (in their real time) and (c) to the psychological element i.e. to the language-social competence of participants in emitting /receiving messages that the discourse/text contains. The fourth (d) cognitive element, by author's opinion, by itself is present in all three elements. The paper is based on author's pragmatic synthesis of theoretical stances in the field of text-linguistics, sociolinguistics and psycholinguistic.

Key words: discourse, unit, English, Serbian, apprehension/understanding, ambiguity, neutralisation, literary discourse, communication language, language and social competence.